

РАДЯНСЬКА ПОЛІТИКА У СФЕРІ КУЛЬТУРИ НА ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ В 1944 – 1953 рр.

Тихончук Д. В.

учениця 11 класу,

*Обарівський ліцей Городоцької сільської ради Рівненської області
с. Обарів, Україна*

У післявоєнні роки в планах радянського керівництва надзвичайно важливим було відновлення комуністичної ідеології, зміцнення тоталітарної системи, що значною мірою проявилось у Західній Україні. Державна культурна політика була підпорядкована завданню будь-якими засобами покінчити з національно-визвольним рухом.

Сталінський режим прагнув якнайшвидше здійснити соціалістичні перетворення (колективізацію, індустріалізацію, культурну революцію) та створити необхідні умови для остаточної інтеграції західноукраїнського регіону до складу СРСР [1, с. 340]. Першочергова роль в цьому плані відводилась саме культурній сфері. Адже через пропаганду, систему освіти, засоби масової інформації, культурно-освітні установи та мистецтво суспільству насаджувались потрібні комуністичній владі ідеали.

Реорганізація культурної сфери західноукраїнського регіону тривала до кінця 1940-х – початку 1950-х рр. Проведені радянською владою заходи призвели до значного розширення культурно-освітніх установ в регіоні. Зокрема на початку 1950-х рр. у західних областях УРСР працювало 16 театрів, ряд хорових капел і ансамблів пісні й танцю, понад 250 районних будинків культури, близько шести тисяч сільських клубів, більш як 2 600 бібліотек» [2, с. 50].

Разом з тим, повсякденним елементом життя українського народу у післявоєнний період став контроль держави за всіма сферами суспільства. Держава прагнула формувати думки населення, лояльність до себе, уявлення про світ, слухняність та відданість існуючому режиму [4, с. 3]. В таких умовах радянська культурна політика підпорядковувалася завданню будь-якими методами розправитись з національно-визвольним рухом. Саме цей фактор став домінуючим при формуванні культурно-освітніх установ західноукраїнського регіону, які повинні були виховувати молоде покоління в дусі відданості соціалістичним ідеалам.

Політичне керівництво Радянського Союзу категорично не влаштував рівень ідейної свідомості населення західноукраїнського регіону. Поряд з систематичним контролем над сферою культури сталінський тоталітарний режим ініціював періодичні викривальні кампанії які стали частиною сумнозвісної політики – «ждановщини» [2, с. 55]. Розгромні постанови з ідеологічних питань задавали тон по ідеологічно-політичній роботі серед суспільства загалом та в сфері культури зокрема. 26 липня 1946 р. ЦК ВКП(б) ухвалив резолюцію «Про серйозні недоліки і помилки» керівництва української компартії. Серед багатьох звинувачень наголошувалось на недостатній увазі до підбору й ідеологічно-політичного виховання кадрів у галузі науки, літератури та мистецтва, наголошувалось, що саме там знайшла притулок «ворожа буржуазно-націоналістична ідеологія» [5, с. 49].

Усі важливі питання культурної політики вирішувались у відповідних структурах ЦК ВКП(б), перш за все у відділах пропаганди і агітації. Будь-яке нововведення у цій сфері обов'язково починалося з постанови ЦК партії, потім дублювалося урядовими рішеннями на союзному та республіканському рівнях, а виконання доручалося регіональним партійним органам влади [4, с. 113]. Таким чином, українська радянська культура залишалася під жорстким контролем російського державного апарату.

Серед багатьох пропагандистських методів щодо впливу на свідомість населення слід виокремити: багатократне повторення вигідної для влади інформації; апелювання до комуністичних авторитетів, класиків марксизму-ленінізму; звинувачення у невдачах та прорахунках внутрішніх ворогів; пропаганда страху пов'язана з зовнішніми ворогами; виховання молоді у комуністичному дусі через мережу культурно-освітніх установ; пропаганда соціалістичних ідей у пресі та радіо; навішування ярликів та демонізація ворога; створення культу-особи; маніпуляція та дезінформація; часткове приховання правди та ін.

Отже, державна політика радянської влади у сфері культури на теренах Західної України характеризувалась низкою особливостей: подолання післявоєнної розрухи та відновлення культурно-освітніх установ; вирішення кадрового питання, забезпечення регіону ідейно перевіреними працівниками; поширення комуністичної ідеології в усіх ланках суспільного життя; встановлення всеосяжного ідеологічного контролю над культурною сферою.

Література:

1. Бажан О. Радянізація західних областей України в другій половині 1940 – початку 1950-х років: наслідки в національно-культурній сфері. *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: Зб. ст.* 2007. Вип. 12. С. 340–356.
2. Баран В. Україна 1950–1960-х рр.: еволюція тоталітарної системи. Л.: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1996. 448 с.
3. Даниленко В. М. Повсякденне життя українських селян у повоєнний період (1945–1953 рр.). *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: Зб. ст.* 2005. Вип. 9. С. 3–16.
4. Сірук Н. М. Політико-ідеологічні кампанії в культурно-науковому житті України (друга половина 40-х – початок 50-х років ХХ ст.). *Вісник Дніпропетровського університету.* 2012. № 3. С. 112–117.
5. Старжець В. І. Відновлення радянської системи шкільної освіти в західноукраїнському регіоні після війни (1944–1953 рр.). *Гілея: науковий вісник.* 2017. Вип. 117. С. 48–52.

КУЛЬТУРНО-НАУКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЧЕХІЇ ТА УКРАЇНИ: НОВІТНИЙ ЕТАП

Філіпович М. Б.

*кандидат історичних наук, доцент,
професор кафедри всесвітньої історії,*

*Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Після українського референдуму 1 грудня 1991 року, коли переважна більшість проголосувала за незалежність, уряд Чехословаччини офіційно визнав державну незалежність України на позачерговому засіданні 8 грудня. Нова незалежна Чеська Республіка була визнана Україною 1 січня 1993 року. Важливою складовою українсько-чеських відносин є двосторонні домовленості. Серед ключових документів які врегульовують співпрацю між двома державами слід відзначити:

Договір про співробітництво між Державною архівною службою України, Інститутом досліджень тоталітарних режимів та Архівом справ держбезпеки Чеської Республік;

Угода між Міністерством культури України та Міністерством культури Чеської Республіки про співробітництво в сфері культури;

Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Чеської Республіки про військові поховання.